

ЧЕРНІГІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ Т.Г.ШЕВЧЕНКА

ФАКУЛЬТЕТ ПОЧАТКОВОГО НАВЧАННЯ

Кафедра дошкільної та початкової освіти

Ю.М. Лимар

ОСНОВИ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Навчально-методичний посібник

для студентів спеціальності 6.010102 "Початкова освіта"

**Чернігів
2011**

УДК 378.147 (075.8)
ББК Ч 481.268 я 73
Л 21

Рецензенти: *О. А. Федій*, доктор педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри початкової і дошкільної освіти
Полтавського національного педагогічного університету
імені В. Г. Короленка;

І. М. Шапошнікова, кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри педагогіки та методики початкового
навчання Національного педагогічного університету
імені М. П. Драгоманова.

Лимар Ю.М.

Л 21 Основи науково-педагогічних досліджень : навчально-методичний посібник для студентів спеціальності 6.010102 "Початкова освіта". – Чернігів: Чернігівський національний педагогічний університет імені Т.Г.Шевченка, 2011. – 56 с.

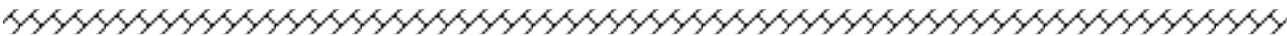
ББК Ч 481.268 я 73
УДК 378.147 (075.8)

У навчально-методичному посібнику подано програму та навчально-методичне забезпечення курсу "Основи науково-педагогічних досліджень" для студентів спеціальності 6.010102 "Початкова освіта". Навчально-методичне забезпечення курсу містить тематику лекцій і практичних занять для студентів денної та заочної форм навчання, методичні рекомендації до виконання самостійної роботи, тематику рефератів, питання до заліку.

Для студентів спеціальності "Початкова освіта", викладачів, вчителів початкових класів, які здійснюють науково-педагогічні дослідження.

Рекомендовано до друку
вченою радою факультету початкового навчання
ЧНПУ імені Т. Г. Шевченка
(протокол № 4 від 21 грудня 2011 р.)

© Лимар Ю.М., 2011

ПЕРЕДМОВА

Розбудова національної системи освіти активізувала педагогічні пошуки в Україні. Усе більше до них вдаються працівники навчально-виховних закладів. Однак багато досліджень ведеться на низькому науковому рівні, без глибокого теоретичного і практичного осмислення змін стратегії освіти, без урахування основних принципів розбудови національної школи. Усе це зумовлює необхідність підвищення рівня підготовки майбутнього вчителя до проведення науково-педагогічних досліджень.

У Законі України "Про освіту" наукова діяльність розглядається як складова підготовки спеціалістів. Вивчення студентами курсу "Основи науково-педагогічних досліджень" сприятиме вирішенню проблеми якісної підготовки майбутніх учителів до здійснення наукових досліджень, організації педагогічного процесу на засадах індивідуалізації та диференціації, розвитку творчого потенціалу учнів.

У процесі вивчення курсу студенти ознайомлюються з методологією педагогічного дослідження; організаційною структурою наукових досліджень в Україні, атестаційно-кваліфікаційною системою наукових працівників; вивчають основні групи методів наукового дослідження, аналізують переваги і недоліки окремих методів дослідження; ознайомлюються з науково-категоріальним апаратом дослідження; логікою й основними етапами педагогічного дослідження; особливостями проведення експериментального дослідження в початковій школі; структурою курсової та дипломної (ОКР "бакалавр", "спеціаліст", "магістр") робіт; розглядають загальні правила оформлення наукового дослідження, а також набувають умінь, необхідних для здійснення самостійного наукового дослідження.

Навчальну програму курсу "Основи науково-педагогічних досліджень" складено на основі освітньо-професійної програми (ОПП) підготовки вчителя початкової школи та освітньо-кваліфікаційної характеристики (ОКХ) фахівця Галузевого стандарту вищої освіти України (спеціальність "Початкова освіта", ОКР "бакалавр") (2006 р.); програми "Основи науково-педагогічних досліджень" (Київ, 1992 р.) та програми "Основи наукових педагогічних досліджень" (Укладач: Шапошнікова І.М., к.п.н., доц.) (Київ, 2004 р.).

Навчальна програма курсу складається з пояснювальної записки, орієнтовного тематичного планування, змісту курсу за темами, основних вимог до знань та умінь студентів, списку літературних джерел. Навчально-методичне забезпечення курсу містить плани лекцій і практичних занять для студентів денної та заочної форм навчання, тематику рефератів, питання до заліку, методичні рекомендації до виконання самостійної роботи. У додатках подано додаткові матеріали для виконання самостійної роботи.

Програма і навчально-методичне забезпечення курсу "Основи науково-педагогічних досліджень" можуть бути використані студентами спеціальності 6.010102 "Початкова освіта" денної та заочної форм навчання для підготовки до практичних занять, виконання самостійних робіт, написання курсових і дипломних робіт, учителями початкових класів під час здійснення наукових досліджень проблем навчання і виховання учнів.

РОЗДІЛ I.
ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
"ОСНОВИ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ"

**СТРУКТУРА ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ
(за вимогами ECTS)**

1. ОПИС КУРСУ

Структура курсу	Напря́м, спе́ціальність, осві́тньо-квалі́фікаційний ріве́нь	Характеристика навчального курсу
Кількість кредитів ECTS: 2.	0101 Педагогічна освіта 6.010102 "Початкова освіта" бакалавр	Нормативна
Модулів: 2.		Рік підготовки: III. Семестр: V.
Змістових модулів: 5.		Лекції: 14 год.
Загальна кількість годин: 72.		Практичні: 12 год.
Тижневих годин: 2.		Самостійна робота: 46 год.
		Індивідуальна робота: індивідуальні завдання, реферати, доповіді. Підсумковий контроль – залік.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
"ОСНОВИ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ"

№	Змістовий модуль	Кількість годин				
		лекції	практичні	інд. роб.	сам. роб	всього
Модуль I. Методологія і методи науково-педагогічного дослідження. Зміст та організаційна структура наукових досліджень в Україні						
1.	Методологія та методи науково-педагогічного дослідження. Теоретичні й емпіричні методи наукового дослідження.	6	4	–	10	16
2	Зміст та організаційна структура наукових досліджень в Україні.	2	2	–	7	11
	Всього:	8	6	–	24	38
Форма модульного контролю – співбесіда						
Модуль II. Основні етапи та логіка наукового дослідження						
3.	Науково-категоріальний апарат і основні етапи дослідження	2	2	–	8	12
4.	Методика проведення педагогічного експерименту	2	2	–	8	12
5.	Оформлення і теоретичне обґрунтування результатів науково-педагогічного дослідження	2	2	–	6	10
	Всього:	6	6	–	22	34
Форма модульного контролю – захист плану-проспекту гіпотетичного наукового дослідження						
	Разом:	14	12	–	46	72
Форма підсумкового контролю – залік						

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Сучасний учитель початкової школи повинен уміти створити сприятливі умови для розвитку творчого потенціалу молодшого школяра, організувати навчальний процес на засадах індивідуалізації, бути здатним до здійснення наукового дослідження проблем навчання і виховання учнів. Цим зумовлено включення в систему професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи навчального курсу "Основи науково-педагогічних досліджень", вивчення якого не тільки сприятиме підготовці студентів до проведення наукових досліджень, але і їхній підготовці до використання цих знань у майбутній професійній педагогічній діяльності. Адже сучасний учитель повинен бути вчителем-дослідником.

Під час навчання у педагогічному вищому навчальному закладі студенти виконують самостійні наукові дослідження, а саме: пишуть курсові та дипломні роботи (освітньо-кваліфікаційних рівнів (ОКР) "бакалавр", "спеціаліст", "магістр"). У процесі їх написання у студентів нерідко виникають певні труднощі: під час вибору методики констатувального і формувального етапів експериментального дослідження, здійснення кількісного та якісного аналізу результатів дослідження; викладу й оформлення матеріалів дослідження тощо. Вивчення студентами курсу "Основи науково-педагогічних досліджень" сприятиме підвищенню рівня їхньої підготовки до здійснення і оформлення наукових досліджень.

Мета курсу полягає в оволодінні студентами знаннями і формуванні вмінь, необхідних для здійснення самостійного наукового дослідження.

У процесі вивчення курсу студенти оволодівають знаннями про методологію педагогічного дослідження; організаційну структуру наукових досліджень в Україні, атестаційно-кваліфікаційну систему наукових працівників; основні групи методів наукового дослідження, аналізують переваги та недоліки окремих методів дослідження; ознайомлюються з науково-категоріальним апаратом дослідження; логікою й основними етапами педагогічного дослідження; особливостями

проведення експериментального дослідження у початковій школі; структурою курсової та дипломної робіт; розглядають загальні правила оформлення наукового дослідження, основні вимоги до оформлення списку використаних джерел; оволодівають уміннями, необхідними для здійснення самостійного наукового дослідження проблем навчання та виховання учнів початкової школи.

Зміст курсу та форми організації навчального процесу, передбачені програмою (лекції, практичні заняття, самостійна робота), сприятимуть оволодінню студентами знаннями, формуванню в них умінь, необхідних для здійснення самостійного наукового дослідження проблем навчання і виховання учнів початкової школи.

Протягом семестру здійснюється поточний контроль навчальних досягнень студентів з курсу "Основи науково-педагогічних досліджень" у таких формах: усне індивідуальне опитування, фронтальне опитування, робота в групах, виконання завдань для самостійної роботи, підготовка рефератів та ін. Формами модульного контролю є контрольна робота (I модуль) і презентація плану-проспекту гіпотетичного наукового дослідження (II модуль). Формою підсумкового контролю є залік.

Програму складено на основі освітньо-професійної програми (ОПП) підготовки вчителя початкової школи й освітньо-кваліфікаційної характеристики (ОКХ) фахівця Галузевого стандарту вищої освіти України (2006 р.) (спеціальність "Початкова освіта", ОКР "бакалавр"); програми "Основи науково-педагогічних досліджень" (Київ, 1992 р.) і програми "Основи наукових педагогічних досліджень" (Укладач: Шапошнікова І.М., к.п.н., доц.) (Київ, 2004 р.).

Програма курсу "Основи науково-педагогічних досліджень" складається з двох модулів.

Типовими завданнями діяльності під час вивчення I модуля "Методологія і методи науково-педагогічних досліджень. Зміст та організаційна структура наукових досліджень в Україні" є:

- 1) ознайомити з поняттям "методологія педагогічного дослідження";
- 2) розкрити поняття "метод наукового дослідження", схарактеризувати основні групи методів наукового дослідження;
- 3) ознайомити з основними методами науково-педагогічних досліджень;
- 4) проаналізувати переваги й недоліки окремих методів науково-педагогічних досліджень, розкрити особливості їх використання в початковій школі;
- 5) ознайомити зі змістом та організаційною структурою наукових досліджень в Україні.

Вирішення цих завдань забезпечує формування у студентів **умінь**:

1) аналізувати, узагальнювати та систематизувати матеріал з певної теми;

2) обирати та застосовувати методи дослідження педагогічних явищ та процесів залежно від мети дослідження;

3) користуватися науковою термінологією.

Типовими **завданнями** діяльності під час вивчення II модуля "Основні етапи і логіка наукового дослідження" є:

1) ознайомити з науково-категоріальним апаратом дослідження;

2) визначити етапи проектування науково-педагогічного дослідження;

3) розкрити послідовність проведення педагогічного експерименту в початковій школі;

4) дати уявлення про шляхи визначення ефективності дослідження;

5) ознайомити з основними вимогами до оформлення результатів наукового дослідження.

Вирішення цих завдань забезпечує формування у студентів **умінь**:

1) аргументовано, спираючись на наявні знання, відстоювати власні шляхи вирішення конкретної проблеми;

2) проектувати науково-педагогічне дослідження;

3) самостійно формулювати тему дослідження;

4) відповідно до теми дослідження визначати мету, завдання, об'єкт та предмет дослідження, формулювати гіпотезу дослідження;

5) планувати та здійснювати констатувальний і формувальний етапи педагогічного експерименту;

6) визначати ефективність науково-педагогічного дослідження;

7) оформляти результати психолого-педагогічного дослідження.

АНОТАЦІЯ ДО НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ

Весь курс розподілено на 5 змістових модулів.

I модуль. Методологія і методи науково-педагогічного дослідження. Зміст та організаційна структура наукових досліджень в Україні.

Змістовий модуль 1. Методологія та методи науково-педагогічного дослідження. Теоретичні й емпіричні методи наукового дослідження.

Змістовий модуль 2. Зміст та організаційна структура наукових досліджень в Україні.

II модуль. Основні етапи і логіка наукового дослідження.

Змістовий модуль 3. Науково-категоріальний апарат та основні етапи дослідження.

Змістовий модуль 4. Методика проведення педагогічного експерименту.

Змістовий модуль 5. Оформлення та теоретичне обґрунтування результатів науково-педагогічного дослідження.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ "ОСНОВИ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ"

ТЕМА 1. Методологія та методи науково-педагогічного дослідження. Теоретичні й емпіричні методи наукового дослідження

Мета і завдання курсу. Зв'язок курсу з іншими навчальними предметами. Методологія як вчення про методи пізнання й перетворення дійсності. Види методології.

Характеристика поняття "науковий метод" як цілеспрямованого підходу до вирішення проблеми, за допомогою якого досягається мета, щось пізнається або вивчається. Характеристика наукового методу як категорії, що охоплює комплекс внутрішніх і зовнішніх дій дослідника.

Об'єктивні закони дійсності – основа всіх методів пізнання. Поєднання суб'єктивних і об'єктивних моментів людської діяльності в науковій методології. Загальна класифікація методів пізнання за ступенем спільності: узагальнені, загальні та часткові (спеціальні).

Метод науково-педагогічного дослідження як шлях опанування складних психолого-педагогічних процесів формування особистості, встановлення об'єктивної закономірності виховання і навчання. Загальна характеристика основних груп методів: теоретичних й емпіричних.

Теоретичні методи наукового дослідження. Спрямованість теоретичних методів дослідження на забезпечення його теоретичної новизни. Характеристика теоретичних методів: метод теоретичного аналізу і синтезу, метод абстрагування, метод конкретизації, метод моделювання, вивчення літератури та інших джерел.

Емпіричні методи наукового дослідження. Спрямованість емпіричних методів на отримання первинної інформації у вигляді сукупності емпіричних даних. Характеристика емпіричних методів: спостереження, опитування, бесіда, тестування, вивчення процесу і продуктів діяльності, метод експертних оцінок, педагогічний експеримент.

Класифікація педагогічного експерименту за умовами проведення (природний, лабораторний) і за метою (констатувальний, формувальний).

Опитувальні методи дослідження: бесіда, інтерв'ю, анкетування. Види анкет. Структура анкети. Тест як система психолого-педагогічних завдань, спрямованих на дослідження окремих рис і властивостей людини. Класифікація тестів: тести успішності (досягнень), тести здібностей та індивідуальні (особистісні). Поняття надійності та валідності тестів. Вимоги до проведення тестування. Використання в науково-педагогічному дослідженні методів рейтингу, консиліуму, незалежних характеристик, експертної оцінки. Значення в педагогічних дослідженнях методу вивчення й узагальнення педагогічного досвіду, аналізу результатів діяльності учнів.

ТЕМА 2. Зміст та організаційна структура наукових досліджень в Україні

Види наукових досліджень. Фундаментальні та прикладні наукові дослідження. Організаційна структура наукових досліджень в Україні. Вища атестаційна комісія України. Національна академія наук України (НАН України). Галузеві наукові установи. Національна академія педагогічних наук України (НАПН України). Атестаційно-кваліфікаційна система наукових працівників. Наукові ступені. Вчені звання. Аспірантура як основна форма підготовки кандидатів наук в Україні. Докторантура.

ТЕМА 3. Науково-категоріальний апарат та основні етапи дослідження

Поняття теми й мети в науковому дослідженні. Їх співвідношення та вплив на визначення об'єкта і предмета дослідження. Мета і завдання дослідження. Зумовленість мети темою дослідження: її реальність, чіткість, спрямованість на результат. Завдання дослідження на шляху руху

від мети до результату. Гіпотеза дослідження. Види гіпотез. Наукова новизна дослідження, практична спрямованість, апробація й упровадження результатів дослідження. Вимоги до використання науково-категоріального апарату дослідження.

ТЕМА 4. Методика проведення педагогічного експерименту

Розроблення методики констатувального етапу дослідження: завдання, методи, зміст аналізу стану функціонування предмета дослідження. Визначення критеріїв і показників оцінки результату проведення констатувального експерименту. Обробка результатів констатувального експерименту. Вимоги до виконання, змісту, оформлення схем, таблиць, діаграм, малюнків тощо. Математична обробка результатів дослідження. Оформлення висновків за результатами констатувального експерименту. Поняття "експериментальна" та "контрольна" групи, їх роль у науковому дослідженні.

Розроблення методики формувального етапу експерименту як засобу перевірки гіпотези дослідження: завдання, методи та зміст удосконалення навчально-виховного процесу. Поетапне впровадження методики формувального етапу експерименту та технологія фіксації і обробки результатів. Вибір форми та способів опису впливу певних нововведень на результати навчальної діяльності учнів, їх виховання або розвиток. Порівняльний аналіз результатів експериментального дослідження у контрольних та експериментальних класах. Обґрунтування ефективності вдосконаленого навчально-виховного впливу нової методики навчання чи виховання порівняно з усталеною. Якісний аналіз результатів формувального етапу педагогічного експерименту. Оформлення тексту експериментальної частини дослідження.

ТЕМА 5. Оформлення та теоретичне обґрунтування результатів науково-педагогічного дослідження

Загальні висновки дослідження. Зміст і структура курсової та дипломної (ОКР "бакалавр", "спеціаліст", "магістр") робіт. Вимоги до оформлення науково-педагогічного дослідження. Особливості ведення бібліографії за останніми вимогами Держстандарту (посилання на повне зібрання творів і окремих томів, монографію, хрестоматію, збірник, статтю зі збірника наукових праць, журналу чи газети, архівні джерела, матеріали на електронних носіях, інтернет-джерела тощо). Вимоги до виконання, змісту й оформлення схем, таблиць, малюнків. Оформлення додатків. Апробація, рецензування та захист курсових і дипломних (ОКР "бакалавр", "спеціаліст", "магістр") робіт.

ОСНОВНІ ВИМОГИ ДО ЗНАНЬ ТА ВМІНЬ СТУДЕНТІВ

Студенти повинні **знати**:

- особливості методології педагогічного дослідження;
- основні групи методів науково-педагогічного дослідження;
- сутність, особливості, переваги та недоліки окремих методів науково-педагогічного дослідження;
- види наукових досліджень;
- організаційну структуру наукових досліджень в Україні;
- атестаційно-кваліфікаційну систему наукових працівників;
- науково-категоріальний апарат дослідження;
- основні етапи педагогічного дослідження;
- особливості проведення констатувального та формувального етапів експериментального дослідження в початковій школі;
- структуру та загальні правила оформлення курсової і дипломної (ОКР "бакалавр", "спеціаліст", "магістр") робіт;
- шляхи визначення ефективності наукового дослідження;
- особливості ведення бібліографії.

Студенти повинні **вміти**:

- аналізувати, узагальнювати та систематизувати матеріал з певної теми;
- користуватися науковою термінологією;
- аргументовано, спираючись на наявні знання, відстоювати власні шляхи вирішення конкретної проблеми;
- проектувати науково-педагогічне дослідження;
- самостійно формулювати тему дослідження;
- відповідно до теми дослідження визначати мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, формулювати гіпотезу дослідження;
- планувати та здійснювати констатувальний і формувальний етапи педагогічного експерименту;
- визначати ефективність науково-педагогічного дослідження;
- оформляти результати психолого-педагогічного дослідження.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Білуха М.Г. Основи наукових досліджень / М.Г. Білуха. – К., 1997. – 271 с.
2. Вайндорф-Сысоева М.Е. Технология исполнения и оформление научно-исследовательской работы: учеб.-метод. пособ. / М.Е. Вайндорф-Сысоева. – М.: ЦГЛ, 2006. – 96 с.
3. Введение в научное исследование по педагогике / под ред. В.И. Журавлева. – М.: Просвещение, 1988. – 237 с.
4. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи: метод. посіб. / С.С. Вітвицька. – К.: Центр навчальної літератури, 2003. – 316 с.
5. Довідник офіційного опонента: збірник нормативних документів та інформаційних матеріалів з питань експертизи дисертаційних досліджень / упорядник Ю.І. Цеков; за редакцією Р.В. Бойка. – 2-ге вид., випр. і доповн. – К.: Редакція "Бюлетеня Вищої атестаційної комісії України", видавництво "Толока", 2008. – 64 с.
6. Загвязинский В.И. Методология и методика дидактического исследования / В.И. Загвязинский – М.: Педагогика, 1982. – 160 с.
7. Загвязинский В.И. Методология и методы психолого-педагогического исследования: учеб. пособ. / В.И. Загвязинский, Р. Атаханов. – М.: Академия, 2001. – 208 с.
8. Кловак Г.Т. Основи педагогічних досліджень / Г.Т. Кловак. – Чернігів: ЧЦНТІ, 2003. – 260 с.
9. Лудченко А.А. Основы научных исследований / А.А. Лудченко, Я.А. Лудченко, Т.А. Примак. – К., 1999. – 78 с.
10. Максименко С.Д. Теорія і практика психолого-педагогічного дослідження / С.Д. Максименко. – К., 1990. – 239 с.
11. Мамчич О.Б. та ін. Організація та методика науково-дослідницької роботи студентів педагогічного ВНЗ: метод. посіб. / О.Б. Мамчич, Н.М. Федотова, Т.М. Турчин. – Чернігів: ЧДПУ імені Т.Г.Шевченка, 2009. – 36 с.
12. Мороз І.В. Структура дипломних, кваліфікаційних робіт та вимоги до їх написання, оформлення і захисту / І.В. Мороз. – К., 1997. – 56 с.
13. Основи наукових досліджень: навч. посіб. / укл. Н.П. Кравець. – К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2009. – 77 с.
14. Сидоренко В.К. та ін. Основи наукових досліджень / В.К. Сидоренко, Г.В. Дмитренко. – К., 2000. – 259 с.
15. Скалкова Я. Методология и методы педагогического исследования / Я. Скалкова. – М., 1989. – 220 с.
16. Скок М.А. та ін. Кваліфікаційні роботи з психології: курсова, бакалаврська, дипломна, магістерська: метод. рекоменд. для студ. / М.А. Скок, О.Ю. Дроздов, Т.В. Данильченко, А.Г. Скок. – Чернігів: ЧДПУ імені Т.Г. Шевченка, 2007. – 40 с.
17. Сорокин Н.А. Дипломные работы в педагогических вузах / Н.А. Сорокин. – М., 1986. – 126 с.
18. Теория и практика педагогического эксперимента / под ред. А.И. Пискунова, Г.В. Воробьева. – М., 1979. – 207 с.
19. Шейко В.М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності / В.М. Шейко, Н.М. Кушнарченко. – Харків, 1998. – 287 с.

Додаткова

20. Андрущенко В.П. Пріоритетні напрями досліджень у галузі соціально-гуманітарних наук 1997-2005 рр.: Проект для обговорення на Всеукраїнській нараді зав. кафедрами соціально-гуманітарних дисциплін / В.П. Андрущенко та ін. – К., 1997. – 12 с.
21. Волков Б.С. Психология развития человека: учеб. пособ. для вузов / Б.С. Волков, Н.В. Волкова. – М.: Академический Проект, 2004. – 224 с.
22. Гамезо М.В. Атлас по психологии: информ.-метод. материалы: учеб. пособие для студ. пед. ин-тов / М.В. Гамезо, И.А. Домашенко. – М.: Просвещение, 1986. – 272 с.
23. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник / С.У. Гончаренко. – К.: Либідь, 1997. – 376 с.
24. Державна національна програма "Освіта: Україна ХХІ століття". – К.: Райдуга, 1994. – 61 с.
25. Державна програма "Вчитель" // Освіта України. – №27. – 2 квітня 2002 р. – С. 2-7.
26. Державний стандарт початкової загальної освіти [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://osvita.ua/legislative/ser_osv/17911/
27. Криворучко Ю. М. Розвиток художньо-творчих здібностей молодших школярів на уроках образотворчого мистецтва / Ю. М. Криворучко // Вісник Чернігівського державного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка: збірник. – Чернігів : ЧДПУ, 2007. – Вип. 47. – С. 129-134. – (Серія: "Педагогічні науки").
28. Основні засади розвитку вищої освіти України в контексті Болонського процесу (документи і матеріали 2003-2004 р. р.) / за ред. В.Г. Кременя; авторський колектив: М.Ф. Степко, Я.Я. Болюбаш, В.Д. Шинкарук, В.В. Грубінко, І.І. Бабин. – Тернопіль, 2004. – 147 с.
29. Педагогічний словник / за ред. М.Д. Ярмаченка. – К.: Педагогічна думка, 2001. – 516 с.
30. Програми для середньої загальноосвітньої школи. 1-4 класи. – К.: "Початкова школа", 2006. – 432 с.
31. Савченко Олександра. Новий етап розвитку шкільної освіти і підготовка майбутнього вчителя // Шлях освіти. – 2002. – №3. – С. 2-6.
32. Скребець В.О. Основи психодіагностики: навч. посіб. / В.О. Скребець. – 3-тє вид., переклад. з рос., переробл. та доповн. – К.: Видавн. дім "Слово", 2003. – 192 с.
33. Слепкань З.І. Наукові засади педагогічного процесу у вищій школі / З.І. Слепкань. – К.: Вища школа, 2005. – 239 с.
34. Фридман Л.М. Психологический справочник учителя / Л.М. Фридман, И.Ю. Кулагина. – М., 1988. – 432 с.
35. Шпак М.М. Дидактичні умови забезпечення емоційності навчання молодших школярів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.09 "Теорія навчання" / М.М. Шпак. – К., 2001. – 20 с.

РОЗДІЛ II.
НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
КУРСУ "ОСНОВИ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ"

**ЛЕКЦІЙНИЙ КУРС
(14 год.)**

**Модуль I.
МЕТОДОЛОГІЯ І МЕТОДИ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОГО
ДОСЛІДЖЕННЯ. ЗМІСТ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНА СТРУКТУРА
НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В УКРАЇНІ**

**Тема 1. Методологія та методи наукового дослідження.
Теоретичні й емпіричні методи наукового дослідження
(6 год.)**

1. Мета і завдання курсу "Основи науково-педагогічних досліджень". Зв'язок курсу з іншими навчальними предметами.
2. Методологія як вчення про методи пізнання й перетворення дійсності. Види методології.
3. Метод наукового дослідження. Загальна характеристика основних груп методів наукового дослідження: теоретичних, емпіричних.
4. Характеристика теоретичних методів наукового дослідження.
5. Емпіричні методи наукового дослідження, їх характеристика.

Література до лекції

Основна

1. Білуха М.Г. Основи наукових досліджень. – К., 1997. – 271 с.
2. Загвязинский В.И., Атаханов Р. Методология и методы психолого-педагогического исследования: учеб. пособие. – М.: Академия, 2001. – 208 с.
3. Кловак Г.Т. Основи педагогічних досліджень. – Чернігів: ЧЦНТІ, 2003. – 260 с.
4. Максименко С.Д. Теорія і практика психолого-педагогічного дослідження. – К., 1990. – 239 с.
5. Скалкова Я. Методология и методы педагогического исследования. – М., 1989. – 220 с.

Додаткова

1. Андрущенко В.П. Пріоритетні напрями досліджень у галузі соціально-гуманітарних наук 1997-2005 рр.: Проект для обговорення на Всеукраїнській нараді зав. кафедрами соціально-гуманітарних дисциплін. – К., 1997. – 12 с.
2. Введение в научное исследование по педагогике / под ред. В.И. Журавлева. – М., 1988. – 237 с.
3. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи: метод. посіб. – К.: Центр навчальної літератури, 2003. – С. 25-59.
4. Державна програма "Вчитель" // Освіта України. – №27. – 2 квітня 2002 р. – С. 2-7.
5. Сидоренко В.К., Дмитренко Г.В. Основи наукових досліджень. – К., 2000. – 259 с.
6. Скребець В.О. Основи психодіагностики: навч. посіб. – 3 вид., перекл. з рос., перероб. та доповн. – К.: Видавничий дім "Слово", 2003. – 192 с.
7. Шейко В.М., Кушнарєнко Н.М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності. – Харків, 1998. – 287 с.

Тема 2. Зміст та організаційна структура наукових досліджень в Україні (2 год.)

1. Види наукових досліджень. Організаційна структура наукових досліджень в Україні.
2. Національна академія наук України (НАН України). Національна академія педагогічних наук України (НАПН України).
3. Атестаційно-кваліфікаційна система наукових працівників.

Література до лекції

Основна

1. Андрущенко В.П. Пріоритетні напрями досліджень у галузі соціально-гуманітарних наук 1997-2005 рр.: Проект для обговорення на Всеукраїнській нараді зав. кафедрами соціально-гуманітарних дисциплін / В.П.Андрущенко та ін. – К., 1997. – 12 с.
2. Білуха М.Г. Основи наукових досліджень. – К., 1997. – 271 с.
3. Кловак Г.Т. Основи педагогічних досліджень. – Чернігів: ЧЦНТІ, 2003. – 260 с.
4. Сидоренко В.К., Дмитренко Г.В. Основи наукових досліджень. – К., 2000. – 259 с.

Додаткова

1. Основні засади розвитку вищої освіти України в контексті Болонського процесу (документи і матеріали 2003-2004 рр.) / за ред. В.Г. Кременя; авторський колектив: М.Ф. Степко, Я.Я. Болюбаш, В.Д. Шинкарук, В.В. Грубінко, І.І. Бабин. – Тернопіль, 2004. – 147 с.
2. Слєпкань З.І. Наукові засади педагогічного процесу у вищій школі. – К., 2005. – С.160-177.
3. Ярмаченко М.Д. Важливий етап у розвитку педагогічної науки // Вісник Академії педагогічних наук України. – 1993. – №1.

Модуль II.

ОСНОВНІ ЕТАПИ ТА ЛОГІКА НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Тема 3. Науково-категоріальний апарат та основні етапи дослідження (2 год.)

1. Поняття теми в науковому дослідженні. Мета і завдання дослідження.
2. Об'єкт і предмет дослідження.
3. Гіпотеза дослідження. Види гіпотез.
4. Основні етапи педагогічного дослідження.

Література до лекції

Основна

1. Введение в научное исследование по педагогике / под ред. В.И. Журавлева. – М., 1988. – 237 с.
2. Загвязинский В.И., Атаханов Р. Методология и методы психолого-педагогического исследования: учеб. пособие. – М.: Академия, 2001. – 208 с.
3. Кловак Г.Т. Основи педагогічних досліджень. – Чернігів: ЧЦНТІ, 2003. – 260 с.
4. Мамчич О.Б., Федотова Н.М., Турчин Т.М. Організація та методика науково-дослідницької роботи студентів педагогічного ВНЗ: метод. посіб. – Чернігів, 2009. – 36 с.
5. Сидоренко В.К., Дмитренко Г.В. Основи наукових досліджень. – К., 2000. – 259 с.

Додаткова

1. Максименко С.Д. Теорія і практика психолого-педагогічного дослідження. – К., 1990. – 239 с.
2. Мороз І.В. Структура дипломних, кваліфікаційних робіт та вимоги до їх написання, оформлення і захисту. – К., 1997. – 56 с.
3. Скалкова Я. Методология и методы педагогического исследования. – М., 1989. – 220 с.
4. Сорокин Н.А. Дипломные работы в педагогических вузах. – М., 1986. – 126 с.

Тема 4. Методика проведення педагогічного експерименту (2 год.)

1. Методика проведення констатувального етапу експериментального дослідження.
2. Розроблення та проведення формувального етапу педагогічного експерименту. Кількісний і якісний аналіз його результатів.

Література до лекції

Основна

1. Вайндорф-Сысоева М.Е. Технология исполнения и оформление научно-исследовательской работы: учеб.-метод. пособ. – М.: ЦГЛ, 2006. – 96 с.
2. Мамчич О.Б., Федотова Н.М., Турчин Т.М. Організація та методика науково-дослідницької роботи студентів педагогічного ВНЗ: метод. посіб. – Чернігів: ЧДПУ імені Т.Г.Шевченка, 2009. – 36 с.
3. Скок М.А., Дроздов О.Ю., Данильченко Т.В., Скок А.Г. Кваліфікаційні роботи з психології: курсова, бакалаврська, дипломна, магістерська: метод. рекомєнд. для студ. – Чернігів: ЧДПУ імені Т.Г. Шевченка, 2007. – 40 с.

Додаткова

1. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи: метод. посіб. – К.: Центр навчальної літератури, 2003. – С. 25-59.
2. Сидоренко В.К., Дмитренко Г.В. Основи наукових досліджень. – К., 2000. – 259 с.

Тема 5. Оформлення та теоретичне обґрунтування результатів науково-педагогічного дослідження (2 год.)

1. Характеристика основних розділів наукової праці. Курсова робота. Дипломна робота (ОКР "бакалавр", "спеціаліст", "магістр").
2. Загальні правила оформлення наукових робіт. Оформлення схем, таблиць, малюнків. Оформлення додатків.
3. Особливості ведення бібліографії.
4. Апробація, рецензування та захист курсових і дипломних (ОКР "бакалавр", "спеціаліст", "магістр") робіт.

Література до лекції

Основна

1. Вайндорф-Сысоева М.Е. Технология исполнения и оформление научно-исследовательской работы: учеб.-метод. пособ. – М.: ЦГЛ, 2006. – 96 с.
2. Мамчич О.Б. Федотова Н.М., Турчин Т.М. Організація та методика науково-дослідницької роботи студентів педагогічного ВНЗ: метод. посіб. – Чернігів: ЧДПУ імені Т.Г.Шевченка, 2009. – 36 с.
3. Мороз І.В. Структура дипломних, кваліфікаційних робіт та вимоги до їх написання, оформлення і захисту. – К., 1997. – 56 с.
4. Скок М.А., Дроздов О.Ю., Данильченко Т.В., Скок А.Г. Кваліфікаційні роботи з психології: курсова, бакалаврська, дипломна, магістерська: метод. рекомендації для студ. – Чернігів: ЧДПУ імені Т.Г.Шевченка, 2007. – 40 с.

Додаткова

1. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи: метод. посіб. – К.: Центр навчальної літератури, 2003. – С. 25-59.
2. Сидоренко В.К., Дмитренко Г.В. Основи наукових досліджень. – К., 2000. – 259 с.
3. Сорокин Н.А. Дипломные работы в педагогических вузах. – М., 1986. – 126 с.

ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
ДЛЯ СТУДЕНТІВ ДЕННОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ
(12 год.)

**Модуль І.
МЕТОДОЛОГІЯ І МЕТОДИ
НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ.
ЗМІСТ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНА СТРУКТУРА
НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В УКРАЇНІ**

Тема 1. Методологія і методи наукового дослідження (2 год.)

Практичне заняття № 1

***Мета:** ознайомити студентів з метою і завданнями курсу; з особливостями методології педагогічного дослідження, з основними групами методів науково-педагогічного дослідження; розвивати вміння аналізувати, узагальнювати та систематизувати матеріал, відстоювати власну точку зору.*

1. Мета і завдання курсу "Основи науково-педагогічних досліджень". Зв'язок курсу з іншими навчальними предметами.
2. Методологія як вчення про методи пізнання і перетворення дійсності. Види методології.
3. Метод науково-педагогічного дослідження. Загальна характеристика основних груп методів: теоретичних, емпіричних.

Завдання для самостійної роботи

1. Проаналізувати наукову статтю (з журналів "Початкова школа", "Рідна школа" та ін. або збірників наукових праць).
2. Написати анотацію та ключові слова до наукової статті.

Рекомендована література

Основна

1. Білуха М.Г. Основи наукових досліджень. – К., 1997. – 271 с.
2. Загвязинский В.И., Атаханов Р. Методология и методы психолого-педагогического исследования: учеб. пособие. – М.: Академия, 2001. – 208 с.

3. Кловак Г.Т. Основи педагогічних досліджень. – Чернігів: ЧЦНТІ, 2003. – 260 с.
4. Максименко С.Д. Теорія і практика психолого-педагогічного дослідження. – К., 1990. – 239 с.

Додаткова

1. Андрущенко В.П. Пріоритетні напрями досліджень у галузі соціально-гуманітарних наук 1997-2005 рр.: Проект для обговорення на Всеукраїнській нараді зав. кафедрами соціально-гуманітарних дисциплін. – К., 1997. – 12 с.
2. Введение в научное исследование по педагогике / под ред. В.И. Журавлева. – М., 1988. – 237 с.
3. Державна програма "Вчитель" // Освіта України. – №27. – 2 квітня 2002 р. – С. 2-7.
4. Сидоренко В.К., Дмитренко Г.В. Основи наукових досліджень. – К., 2000. – 259 с.
5. Скалкова Я. Методология и методы педагогического исследования. – М., 1989. – 220 с.

Тема 1. Теоретичні й емпіричні методи наукового дослідження (2 год.)

Практичне заняття №2

Мета: ознайомити студентів із сутністю, особливостями, перевагами й недоліками теоретичних та емпіричних методів науково-педагогічного дослідження; формувати вміння відповідно до теми і мети дослідження обирати та використовувати методи наукового дослідження.

1. Теоретичні методи наукового дослідження:
  - а) вивчення літератури та інших джерел, метод теоретичного аналізу і синтезу;
  - б) метод абстрагування, метод конкретизації, метод моделювання.
2. Емпіричні методи наукового дослідження:
  - а) спостереження, бесіда, опитування;
  - б) тестування, вивчення процесу і продуктів діяльності, метод експертних оцінок;
  - в) педагогічний експеримент (загальна характеристика).

Завдання для самостійної роботи

1. Розробити анкету для студентів "Професійне самовдосконалення майбутнього вчителя-дослідника" або "Значення педагогічної практики у формуванні дослідницьких умінь студентів" (за вибором).

Рекомендована література

Основна

1. Загвязинский В.И., Атаханов Р. Методология и методы психолого-педагогического исследования: учеб. пособие. – М.: Академия, 2001. – 208 с.
2. Кловак Г.Т. Основи педагогічних досліджень. – Чернігів: ЧЦНТІ, 2003. – 260 с.
3. Скалкова Я. Методология и методы педагогического исследования. – М., 1989. – 220 с.

Додаткова

1. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи: метод. посіб. – К.: Центр навчальної літератури, 2003. – С. 25-59.
2. Скребець В.О. Основи психодіагностики: навч. посіб. – 3-тє вид., перекл. з рос., перероб. та доповн. – К.: Видавничий дім "Слово", 2003. – 192 с.
3. Шейко В.М., Кушнарєнко Н.М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності. – Харків, 1998. – 287 с.

Тема 2. Зміст та організаційна структура наукових досліджень в Україні (2 год.)

Практичне заняття №3

Мета: сформувати у студентів уявлення про організаційну структуру наукових досліджень в Україні; наукові ступені та вчені звання, значення науково-педагогічних досліджень у початковій школі як засобу реалізації принципів індивідуалізації та диференціації навчання.

1. Види наукових досліджень. Організаційна структура наукових досліджень в Україні.
2. Національна академія наук України (НАН України). Національна академія педагогічних наук України (НАПН України).
3. Атестаційно-кваліфікаційна система наукових працівників.

Завдання для самостійної роботи

1. Значення науково-педагогічних досліджень у роботі вчителя початкової школи.

Рекомендована література

Основна

1. Андрущенко В.П. Пріоритетні напрями досліджень у галузі соціально-гуманітарних наук 1997-2005 рр.: Проект для обговорення на Всеукраїнській нараді зав. кафедрами соціально-гуманітарних дисциплін. – К., 1997. – 12 с.
2. Білуха М.Г. Основи наукових досліджень. – К., 1997. – 271 с.
3. Кловак Г.Т. Основи педагогічних досліджень. – Чернігів: ЧЦНТІ, 2003. – 260 с.
4. Сидоренко В.К., Дмитренко Г.В. Основи наукових досліджень. – К., 2000. – 259 с.

Додаткова

1. Основні засади розвитку вищої освіти України в контексті Болонського процесу (документи і матеріали 2003-2004 р. р.) / за ред. В.Г. Кременя; авторський колектив: М.Ф. Степко, Я.Я. Болюбаш, В.Д. Шинкарук, В.В. Грубінко, І.І. Бабин. – Тернопіль, 2004. – 147 с.
2. Слєпкань З.І. Наукові засади педагогічного процесу у вищій школі. – К.: Вища школа, 2005. – С. 160-177.
3. Ярмаченко М.Д. Важливий етап у розвитку педагогічної науки // Вісник Академії педагогічних наук України. – 1993. – №1.

Форма модульного контролю – контрольна робота.

Модуль II. ОСНОВНІ ЕТАПИ ТА ЛОГІКА НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Тема 3. Науково-категоріальний апарат та основні етапи дослідження (2 год.)

Практичне заняття №4

Мета: сформувати уявлення студентів про науково-категоріальний апарат та основні етапи педагогічного дослідження; формувати вміння самостійно визначати мету, завдання, об'єкт, предмет дослідження, формулювати гіпотезу дослідження; уміння проектувати науково-педагогічне дослідження; розвивати навички співпраці, уміння відстоювати власну точку зору.

1. Тема наукового дослідження. Мета і завдання дослідження.
2. Об'єкт та предмет дослідження. Гіпотеза дослідження. Види гіпотез.
3. Основні етапи педагогічного дослідження.
4. Впровадження результатів наукового дослідження.
5. Науково-категоріальний апарат дослідження (робота в групах).

Завдання для самостійної роботи

1. Визначити мету, завдання, об'єкт, предмет і гіпотезу наукового дослідження (тема дослідження – за вибором).

Рекомендована література

Основна

1. Введение в научное исследование по педагогике / под ред. В.И. Журавлева. – М., 1988. – 237 с.
2. Загвязинский В.И., Атаханов Р. Методология и методы психолого-педагогического исследования: учеб. пособ. – М.: Академия, 2001. – 208 с.
3. Кловак Г.Т. Основи педагогічних досліджень. – Чернігів: ЧЦНТІ, 2003. – 260 с.
4. Мамчич О.Б., Федотова Н.М., Турчин Т.М. Організація та методика науково-дослідницької роботи студентів педагогічного ВНЗ: метод. посіб. – Чернігів: ЧДПУ імені Т.Г. Шевченка, 2009. – 36 с.
5. Сидоренко В.К., Дмитренко Г.В. Основи наукових досліджень. – К., 2000. – 259 с.

Додаткова

1. Максименко С.Д. Теорія і практика психолого-педагогічного дослідження. – К., 1990. – 239 с.
2. Мороз І.В. Структура дипломних, кваліфікаційних робіт та вимоги до їх написання, оформлення і захисту. – К., 1997. – 56 с.
3. Скалкова Я. Методология и методы педагогического исследования. – М., 1989. – 220 с.
4. Сорокин Н.А. Дипломные работы в педагогических вузах. – М., 1986. – 126 с.

Тема 4. Методика проведення педагогічного експерименту (2 год.)

Практичне заняття №5

Мета: сформувати уявлення студентів про особливості проведення констатувального та формувального етапів експериментального дослідження у початковій школі; формувати вміння планувати констатувальний та формувальний етапи експериментального дослідження; формувати вміння визначати ефективність педагогічного дослідження.

1. Методика проведення констатувального етапу експериментального дослідження. Обробка результатів і оформлення висновків констатувального етапу педагогічного експерименту.
2. Розроблення та проведення формувального етапу педагогічного експерименту. Кількісний і якісний аналіз його результатів.

Завдання для самостійної роботи

1. Розробити методику констатувального та формувального етапів експериментального дослідження (тема дослідження – за вибором).

Рекомендована література

Основна

1. Білуха М.Г. Основи наукових досліджень. – К., 1997. – 271 с.
2. Загвязинский В.И., Атаханов Р. Методология и методы психолого-педагогического исследования: учеб. пособ. – М.: Академия, 2001. – 208 с.

3. Загвязинский В.И. Методология и методика дидактического исследования. – М., 1982. – 160 с.
4. Кловак Г.Т. Основи педагогічних досліджень. – Чернігів: ЧЦНТІ, 2003. – 260 с.
5. Скалкова Я. Методология и методы педагогического исследования. – М., 1989. – 220 с.
6. Теория и практика педагогического эксперимента / под ред. А.И. Пискунова, Г.В. Воробьева. – М., 1979. – 207 с.

Додаткова

1. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи: метод. посіб. – К.: Центр навчальної літератури, 2003. – С. 25-59.
2. Лудченко А.А., Лудченко Я.А., Примак Т.А. и др. Основы научных исследований. – К., 1999. – 78 с.
3. Максименко С.Д. Теорія і практика психолого-педагогічного дослідження. – К., 1990. – 239 с.
4. Сидоренко В.К., Дмитренко Г.В. Основы научных исследований. – К., 2000. – 259 с.
5. Щукина Г.И. Организация и техника педагогического эксперимента. – М., 1979.

Тема 5. Оформлення та теоретичне обґрунтування результатів науково-педагогічного дослідження (2 год.)

Практичне заняття №6

Мета: сформувати уявлення студентів про структуру курсової та дипломної (ОКР "бакалавр", "спеціаліст", "магістр") робіт; ознайомити з загальними правилами оформлення науково-педагогічного дослідження, шляхами визначення ефективності дослідження, особливостями ведення бібліографії; формувати вміння оформляти результати науково-педагогічного дослідження.

1. Характеристика основних розділів наукової праці. Курсова робота. Дипломна робота (ОКР "бакалавр", "спеціаліст", "магістр").
2. Вимоги до оформлення педагогічного дослідження. Вимоги до виконання, змісту й оформлення схем, таблиць, малюнків. Оформлення додатків.

3. Особливості ведення бібліографії (посилання на повне зібрання творів і окремих томів, на монографію, хрестоматію, збірник, статтю зі збірника наукових праць, публікацію в журналі чи газеті, архівні джерела, матеріали на електронних носіях, інтернет-джерела тощо).
4. Апробація, рецензування та захист курсових і дипломних (ОКР "бакалавр", "спеціаліст", "магістр") робіт.

Завдання для самостійної роботи

1. Проаналізувати психолого-педагогічне дослідження (курсіву або дипломну роботу (ОКР "бакалавр").

Рекомендована література

Основна

1. Вайндорф-Сысоева М.Е. Технология исполнения и оформление научно-исследовательской работы: учеб.-метод. пособ. – М.: ЦГЛ, 2006. – 96 с.
2. Мамчич О.Б. Федотова Н.М., Турчин Т.М. Організація та методика науково-дослідницької роботи студентів педагогічного ВНЗ: метод. посіб. – Чернігів: ЧДПУ імені Т.Г.Шевченка, 2009. – 36 с.
3. Мороз І.В. Структура дипломних, кваліфікаційних робіт та вимоги до їх написання, оформлення і захисту. – К., 1997. – 56 с.
4. Скок М.А., Дроздов О.Ю., Данильченко Т.В., Скок А.Г. Кваліфікаційні роботи з психології: курсова, бакалаврська, дипломна, магістерська: метод. рекомен. для студ. – Чернігів: ЧДПУ імені Т.Г.Шевченка, 2007. – 40 с.

Додаткова

1. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи: метод. посіб. – К.: Центр навчальної літератури, 2003. – С. 25-59.
2. Сидоренко В.К., Дмитренко Г.В. Основи наукових досліджень. – К., 2000. – 259 с.
3. Сорокин Н.А. Дипломные работы в педагогических вузах. – М., 1986. – 126 с.

Форма модульного контролю – захист плану-проспекту гіпотетичного наукового дослідження.

ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
ДЛЯ СТУДЕНТІВ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ
(4 год.)

Тема 1. Методи науково-педагогічного дослідження (2 год.)

Практичне заняття № 1

***Мета:** ознайомити студентів із сутністю, особливостями, перевагами й недоліками теоретичних та емпіричних методів науково-педагогічного дослідження; формувати вміння відповідно до теми і мети дослідження обирати та використовувати методи наукового дослідження.*

1. Теоретичні методи наукового дослідження:
  - а) вивчення літератури та інших джерел, метод теоретичного аналізу і синтезу;
  - б) метод абстрагування, метод конкретизації, метод моделювання.
2. Емпіричні методи наукового дослідження:
  - а) спостереження, бесіда, опитування;
  - б) тестування, вивчення процесу і продуктів діяльності, метод експертних оцінок;
  - в) педагогічний експеримент (загальна характеристика).

Завдання для самостійної роботи

2. Розробити анкету для студентів "Професійне самовдосконалення майбутнього вчителя-дослідника" або "Значення педагогічної практики у формуванні дослідницьких умінь студентів" (за вибором).

Рекомендована література

Основна

1. Загвязинский В.И., Атаханов Р. Методология и методы психолого-педагогического исследования: учеб. пособие. – М.: "Академия", 2001. – 208 с.
2. Кловак Г.Т. Основы педагогических исследований. – Чернігів: ЧЦНТІ, 2003. – 260 с.
3. Скалкова Я. Методология и методы педагогического исследования. – М., 1989. – 220 с.

Додаткова

1. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи: метод. посіб. – К.: Центр навчальної літератури, 2003. – С. 25-59.
2. Скребець В.О. Основи психодіагностики: навч. посіб. – 3-тє вид., перекл. з рос., перероб. та доповн. – К.: Видавничий дїм "Слово", 2003. – 192 с.
3. Шейко В.М., Кушнарєнко Н.М. Органїзація та методика науково-дослїдницької діяльності. – Харків, 1998. – 287 с.

Тема 2. Науково-категорїальний апарат та основні етапи дослідження (2 год.)

Практичне заняття № 2

Мета: сформуваннє уявленнє студентів про науково-категорїальний апарат та основні етапи педагогїчного дослідженнє; формувати вміннє самостїйно визначати мету, завданнє, об'єкт, предмет дослідженнє, формулювати гїпотезу дослідженнє; вміннє проектувати науково-педагогїчне дослідженнє; розвивати навички співпраці, уміннє відстоювати власну точку зору.

1. Тема наукового дослідженнє. Мета і завданнє дослідженнє.
2. Об'єкт і предмет дослідженнє. Гїпотеза дослідженнє. Види гїпотез.
3. Основні етапи педагогїчного дослідженнє.
4. Впровадженнє результатів наукового дослідженнє.
5. Науково-категорїальний апарат дослідженнє (робота в групах).

Завданнє для самостїйної роботи

1. Визначити мету, завданнє, об'єкт, предмет і гїпотезу наукового дослідженнє (тема дослідженнє – за вибором).

Рекомендована лїтература

Основна

1. Введение в научное исследование по педагогике / под ред. В.И. Журавлева. – М., 1988. – 237 с.
2. Загвязинский В.И., Атаханов Р. Методология и методы психолого-педагогического исследования: учеб. пособ. – М.: Академия, 2001. – 208 с.

3. Кловак Г.Т. Основи педагогічних досліджень. – Чернігів: ЧЦНТІ, 2003. – 260 с.
4. Мамчич О.Б. Федотова Н.М., Турчин Т.М. Організація та методика науково-дослідницької роботи студентів педагогічного ВНЗ: метод. посіб. – Чернігів: ЧДПУ імені Т.Г.Шевченка, 2009. – 36 с.

Додаткова

1. Максименко С.Д. Теорія і практика психолого-педагогічного дослідження. – К., 1990. – 239 с.
2. Мороз І.В. Структура дипломних, кваліфікаційних робіт та вимоги до їх написання, оформлення і захисту. – К., 1997. – 56 с.
3. Сорокин Н.А. Дипломные работы в педагогических вузах. – М., 1986. – 126 с.
4. Шейко В.М., Кушнарєнко Н.М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності. – Харків, 1998. – 287 с.

Розподіл балів за формами контролю для студентів денної форми навчання

Види контролю	Кількість	Бали	Загальна кількість балів
Усна відповідь	6	5	30
Реферат	2	10	20
Аналіз наукової статті	1	5	5
Анотація до наукової статті	1	3	3
Розроблення анкети	1	5	5
Аналіз психолого-педагогічного дослідження (курсової або дипломної (ОКР "бакалавр") роботи	1	10	10
Контрольна робота	1	12	12
План-проспект гіпотетичного наукового дослідження	1	15	15
Всього:			100

Шкала оцінки знань студентів

За шкалою ECTS	За національною шкалою	За шкалою університету
A	Відмінно	90-100
B, C	Добре	75-89
D, E	Задовільно	60-74
F, X	Незадовільно (з можливістю повторного складання)	35-59
F	Незадовільно (з обов'язковим повторним курсом)	0-34

Значення оцінки за шкалою ECTS

A	(Відмінно)	90-100	Робота з мінімальними помилками
B	(Дуже добре)	83-89	Вище середнього стандарту, але з деякими поширеними помилками
C	(Добре)	75-82	В цілому хороша робота, але з помітними помилками
D	(Задовільно)	68-74	Пристойно, але із значними помилками
E	(Достатньо)	60-67	Задовольняє мінімальні вимоги
FX	(Не прийнято)	35-59	Необхідно виконати певну додаткову роботу (доопрацювати)
F	(Не прийнято)	0-34	Необхідна значна подальша робота (переробити)

Розподіл балів за формами контролю для студентів заочної форми навчання

Види контролю	Кількість	Бали	Загальна кількість балів
Усна відповідь	2	15	30
Реферат	2	10	20
Розроблення анкети	1	10	10
Робота в групах	1	10	10
Модульний контроль (співбесіда)	2	15	30
Всього:			100

Шкала оцінки знань студентів

За шкалою ECTS	За національною шкалою	За шкалою університету
A	Відмінно	90-100
B, C	Добре	75-89
D, E	Задовільно	60-74
F, X	Незадовільно (з можливістю повторного складання)	35-59
F	Незадовільно (з обов'язковим повторним курсом)	0-34

Значення оцінки за шкалою ECTS

A	(Відмінно)	90-100	Робота з мінімальними помилками
B	(Дуже добре)	83-89	Вище середнього стандарту, але з деякими поширеними помилками
C	(Добре)	75-82	В цілому хороша робота, але з помітними помилками
D	(Задовільно)	68-74	Пристойно, але із значними помилками
E	(Достатньо)	60-67	Задовольняє мінімальні вимоги
FX	(Не прийнято)	35-59	Необхідно виконати певну додаткову роботу (доопрацювати)
F	(Не прийнято)	0-34	Необхідна значна подальша робота (переробити)

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ
ЗНАНЬ ТА ВМІНЬ СТУДЕНТІВ З КУРСУ
"ОСНОВИ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ"

Оцінку "відмінно" (90-100 балів) отримує студент, який має ґрунтовні *знання* про методологію педагогічного дослідження; основні групи методів науково-педагогічного дослідження; сутність та особливості окремих методів науково-педагогічного дослідження, їх переваги та недоліки; види наукових досліджень; може описати організаційну структуру наукових досліджень в Україні; атестаційно-кваліфікаційну систему наукових працівників; може розкрити сутність науково-категоріального апарату дослідження; може розкрити логіку й описати основні етапи педагогічного дослідження; особливості проведення констатувального та формувального етапів експериментального дослідження в початковій школі; знає структуру курсової та дипломної (ОКР "бакалавр", "спеціаліст", "магістр") робіт; знає загальні правила оформлення наукового дослідження; шляхи визначення ефективності дослідження; особливості ведення бібліографії; студент на високому рівні володіє *вміннями*: аналізувати, узагальнювати та систематизувати матеріал з певної теми; користуватись науковою термінологією; аргументовано, спираючись на наявні знання, відстоювати власні шляхи вирішення конкретної проблеми; самостійно формулювати тему дослідження; відповідно до теми дослідження визначати мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, сформулювати гіпотезу дослідження; проектувати загальну модель дослідження; застосовувати методи дослідження педагогічних явищ і процесів; розробляти та здійснювати констатувальний та формувальний етапи експериментального дослідження; визначати ефективність педагогічного дослідження; оформляти результати науково-педагогічного дослідження.

Оцінку "добре" (75-89 балів) отримує студент, який на достатньому рівні володіє *знаннями* про методологію педагогічного дослідження; основні групи методів науково-педагогічного дослідження; може розкрити сутність і особливості окремих методів науково-педагогічного дослідження, однак не може вказати всі переваги й недоліки цих методів; види наукових досліджень; може описати організаційну структуру наукових досліджень в Україні й атестаційно-кваліфікаційну систему наукових працівників, однак допускає неточності; може з незначними помилками та неточностями розкрити сутність науково-категоріального апарату дослідження; у загальних рисах може розкрити логіку й основні етапи педагогічного дослідження; особливості проведення констатувального й формувального етапів експериментального дослідження в початковій школі; у загальних рисах може розкрити структуру курсової і дипломної (ОКР "бакалавр", "спеціаліст", "магістр") робіт; знає загальні

правила оформлення наукового дослідження; шляхи визначення ефективності дослідження; особливості ведення бібліографії, допускає незначні неточності; студент на достатньому рівні володіє *вміннями*: аналізувати, узагальнювати та систематизувати матеріал з певної теми; не завжди правильно користується науковою термінологією; не завжди може аргументовано, спираючись на наявні знання, відстоювати власні шляхи вирішення конкретної проблеми; може відповідно до теми дослідження визначати мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, сформулювати гіпотезу дослідження, однак допускає незначні помилки; з несуттєвими помилками може проектувати загальну модель дослідження; застосовувати методи дослідження педагогічних явищ та процесів; на достатньому рівні володіє методикою проведення констатувального та формульовального етапів експериментального дослідження; не завжди може визначити ефективність педагогічного дослідження; в оформленні результатів науково-педагогічного дослідження допускає незначні помилки.

Оцінку "задовільно" (60-74 бали) отримує студент, який має загальне уявлення про методологію педагогічного дослідження; основні групи методів науково-педагогічного дослідження; може розкрити сутність й особливості деяких методів науково-педагогічного дослідження, не може вказати переваги і недоліки цих методів; не знає взагалі або не може виділити види наукових досліджень; не має чіткого уявлення про організаційну структуру наукових досліджень в Україні й атестаційно-кваліфікаційну систему наукових працівників; у загальних рисах розкриває сутність науково-категоріального апарату дослідження, але не може навести приклади формулювання об'єкта, предмета, мети і завдань дослідження; має загальне уявлення про логіку й основні етапи педагогічного дослідження; не має чіткого уявлення про особливості проведення констатувального та формульовального етапів експериментального дослідження в початковій школі; у загальних рисах може розкрити структуру курсової та дипломної (ОКР "бакалавр", "спеціаліст", "магістр") робіт; знає загальні правила оформлення наукового дослідження; не знає шляхів визначення ефективності дослідження; знає загальні правила ведення бібліографії, але допускає значні неточності, робить помилки; студент на низькому рівні володіє *вміннями*: аналізувати, узагальнювати та систематизувати матеріал з певної теми; рідко усвідомлено користується науковою термінологією; не може аргументовано, спираючись на наявні знання, відстоювати власні шляхи вирішення конкретної проблеми; не може самостійно відповідно до теми дослідження визначати мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, сформулювати гіпотезу дослідження; з суттєвими помилками може проектувати загальну модель дослідження та застосовувати методи дослідження педагогічних явищ і процесів; на низькому рівні володіє методикою проведення констатувального і формульовального етапів

експериментального дослідження; рідко може визначити ефективність педагогічного дослідження; в оформленні результатів науково-педагогічного дослідження допускає суттєві помилки й неточності.

Оцінку "незадовільно" (0-59 балів) одержує студент, який не володіє *знаннями* про методологію педагогічного дослідження; на елементарному рівні володіє знаннями про деякі методи науково-педагогічного дослідження; не знає жодної класифікації методів науково-педагогічного дослідження; не знає видів наукових досліджень; не може розкрити організаційну структуру наукових досліджень в Україні та атестаційно-кваліфікаційну систему наукових працівників; у загальних рисах розкриває сутність науково-категоріального апарату дослідження, але не може навести приклади формулювання об'єкта, предмета, мети і завдань дослідження; має загальне уявлення про логіку й основні етапи педагогічного дослідження; не має чіткого уявлення про особливості проведення констатувального та формувального етапів експериментального дослідження в початковій школі; у загальних рисах може розкрити деякі структурні компоненти курсової та дипломної (ОКР "бакалавр", "спеціаліст", "магістр") робіт; знає деякі загальні правила оформлення наукового дослідження; не знає шляхів визначення ефективності дослідження; знає деякі загальні правила ведення бібліографії, але допускає суттєві помилки та неточності; студент на дуже низькому рівні володіє *вміннями*: аналізувати, узагальнювати та систематизувати матеріал з певної теми; не може усвідомлено користуватись науковою термінологією; не може аргументовано, спираючись на наявні знання, відстоювати власні шляхи вирішення конкретної проблеми; не може самостійно відповідно до теми дослідження визначати мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, сформулювати гіпотезу дослідження; не може проектувати загальну модель дослідження та застосовувати методи дослідження педагогічних явищ і процесів; не володіє методикою проведення констатувального та формувального етапів експериментального дослідження; не може визначити ефективність педагогічного дослідження; в оформленні результатів науково-педагогічного дослідження робить суттєві помилки.

Протягом семестру здійснюється поточний контроль якості знань та вмінь студентів з курсу "Основи науково-педагогічних досліджень" у таких формах: усне індивідуальне опитування, фронтальне опитування, робота в групах, виконання завдань для самостійної роботи, підготовка рефератів та ін.

Формами модульного контролю є контрольна робота (I модуль) та презентація плану-проспекту гіпотетичного наукового дослідження (II модуль).

Формою підсумкового контролю є залік.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Метою самостійної роботи студентів з курсу "Основи науково-педагогічних досліджень" є узагальнення, поглиблення знань студентів, формування умінь, необхідних для здійснення самостійного наукового дослідження.

Згідно з робочою навчальною програмою курсу студенти виконують до кожного практичного заняття завдання для самостійної роботи, які передбачають опрацювання додаткової психолого-педагогічної літератури з курсу; аналіз наукової статті, написання анотації до наукової статті; розроблення анкети; написання творчої роботи на тему "Значення науково-педагогічних досліджень у роботі вчителя початкової школи"; визначення теми, мети, завдань, об'єкта, предмета та гіпотези дослідження; розроблення методики констатувального та формувального етапів експериментального дослідження; здійснення аналізу психолого-педагогічного дослідження; складання плану-перспективу гіпотетичного наукового дослідження.

Виконання студентами цих завдань сприятиме розвитку їхніх умінь аналізувати, узагальнювати та систематизувати матеріал з певної теми; аналізувати переваги та недоліки окремих методів науково-педагогічних досліджень; осмислювати та враховувати у власній діяльності особливості їх використання в початковій школі; аргументовано, спираючись на наявні знання, відстоювати власні шляхи вирішення конкретної проблеми; обирати та застосовувати методи дослідження педагогічних явищ і процесів залежно від мети дослідження; проектувати науково-педагогічне дослідження; самостійно формулювати тему, мету, завдання, об'єкт, предмет та гіпотезу дослідження; планувати та здійснювати констатувальний і формувальний етапи педагогічного експерименту; оформляти результати психолого-педагогічного дослідження.

Вважаємо за доцільне подати методичні рекомендації до виконання самостійної роботи до практичних занять № 1, 2, 6.

Методичні рекомендації до здійснення аналізу наукової статті

Аналіз наукової статті рекомендуємо здійснювати в такій послідовності:

1. Оберіть наукову статтю з проблем навчання та виховання учнів початкової школи (з журналу "Початкова школа", "Рідна школа" та ін. або збірника наукових праць).

2. Вкажіть автора, назву та вихідні дані статті (назва журналу або збірника наукових праць, рік видання, номер журналу, сторінки, на яких розміщено цю статтю).

Наприклад, Волошук І. Педагогічні суперечності розвитку творчих здібностей школярів // Рідна школа. – 2004. – № 10. – С. 3-7.

3. Визначте основну ідею статті. Коротко опишіть зміст статті. Як ви вважаєте, чи розкрив автор тему статті?

4. Проаналізуйте структуру статті. Вкажіть, з яких частин складається стаття. Чи подано у статті список використаних джерел? Якщо так, то скільки він налічує найменувань.

5. Схарактеризуйте стиль викладення матеріалу статті.

Методичні рекомендації до написання анотації та ключових слів до наукової статті

Анотація – це коротка характеристика тексту книги, статті, рукопису, у якій розкрито зміст і зафіксовано основні проблеми, висвітлені в тексті, думки, оцінки, висновки автора [2, с. 4].

Викладення матеріалу в анотації повинно бути стислим і точним. Варто використовувати синтаксичні конструкції, властиві мові ділових документів; уникати складних граматичних зворотів, маловідомих термінів.

Ключові слова – це слово або стійке словосполучення з тексту статті, яке несе смислове навантаження, відображає основний зміст статті. Кількість ключових слів повинна бути від 3 до 10 слів.

Наприклад, у статті Ю.М. Криворучко та тему "Розвиток художньо-творчих здібностей молодших школярів на уроках образотворчого мистецтва" подано такі анотація та ключові слова [27, с. 129]:

Анотація

У статті розкриваються особливості педагогічного керівництва розвитком художньо-творчих здібностей учнів на уроках образотворчого мистецтва в початковій школі.

Ключові слова: *розвиток, художньо-творчі здібності, задатки, педагогічне керівництво.*

Методичні рекомендації до складання анкети

Анкета – це опитувальний лист для одержання певної інформації про того, хто її заповнює; збір інформації шляхом одержання відповідей на визначені питання [2, с. 36].

Під час складання анкети (до практичного заняття № 2) на тему "Професійне самовдосконалення майбутнього вчителя-дослідника" або "Значення педагогічної практики у формуванні дослідницьких умінь студентів" (за вибором) варто продумати зміст і послідовність усіх питань.

Питання анкети повинні відповідати її темі та сприяти досягненню мети анкетування. Питання потрібно формулювати чітко, однозначно, зрозуміло.

Баžано, щоб питання в анкеті були однотипними (відкритого, напівзакритого або закритого типів).

Питання відкритого типу – це питання, відповіді на які формулює сам респондент. Питання напівзакритого типу – це питання, у яких респондент може обрати відповідь із запропонованих варіантів або сформулювати свій власний, якщо запропоновані варіанти відповідей його не влаштовують. Питання закритого типу – це питання, у яких респондент обирає відповідь на питання з запропонованих варіантів [7, с. 98-99].

Приклад анкети для студентів наведено у додатку Б.

Методичні рекомендації до аналізу психолого-педагогічного дослідження

Аналіз психолого-педагогічного дослідження (курсової роботи з педагогіки, психології, методики викладання певного навчального предмету в початковій школі) рекомендуємо здійснювати за такими показниками:

1. Актуальність теми курсової роботи.

2. Аналіз структури (змісту) курсової роботи (відповідність структури темі курсової роботи, наявність усіх обов'язкових структурних компонентів курсової роботи).

3. Правильність визначення у вступі мети, завдань, об'єкта, предмета, гіпотези (наявність гіпотези не є обов'язковою) дослідження, їх відповідність темі та змісту курсової роботи.

4. Логічність викладення матеріалу на основі аналізу психолого-педагогічної літератури. Висловлення у курсовій роботі власного ставлення студента до проблеми дослідження.

5. Наявність експериментального розділу курсової роботи (за виключенням курсових робіт з історії педагогіки). Кількісний та якісний аналіз результатів педагогічного експерименту.

6. Наявність висновків до розділів. Наявність загальних висновків до курсової роботи, їх відповідність завданням дослідження, чіткість і лаконічність формулювань.

7. Стиль викладення матеріалу курсової роботи.

8. Відповідність оформлення курсової роботи вимогам до курсових робіт (обсяг роботи, шрифт, правильність оформлення посилань та цитат, їх відповідність списку використаних джерел; правильність оформлення таблиць, схем, списку використаних джерел і додатків) (вимоги до оформлення курсових робіт подано у додатку Д).

Методичні рекомендації до написання плану-проспекту гіпотетичного наукового дослідження

Написання плану-проспекту гіпотетичного наукового дослідження з педагогіки рекомендуємо здійснювати в такій послідовності:

1. Оберіть тему Вашого гіпотетичного наукового дослідження з педагогіки. Тема може бути з проблем історії педагогіки, проблем навчання і виховання учнів початкової школи. Тема повинна бути чітко та лаконічно сформульованою і відображати зміст роботи. Наприклад, тема дисертації М.М. Шпак "Дидактичні умови забезпечення емоційності навчання молодших школярів" [35].

2. Оформіть титульну сторінку плану-проспекту гіпотетичного наукового дослідження (зразок оформлення титульної сторінки подано у додатку В).

3. Обґрунтуйте актуальність даної теми дослідження для розвитку педагогічної науки. Висвітлення актуальності теми дослідження повинно бути досить стислим.

4. На основі аналізу психолого-педагогічної літератури вкажіть, хто з науковців займався дослідженням цієї проблеми.

5. Визначте мету і завдання дослідження.

Мета дослідження – це обґрунтоване уявлення про загальні кінцеві та проміжні результати наукового пошуку [7, с. 59]. Наприклад, у згаданій вище роботі М.М. Шпак мету дослідження визначено так: "теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити дидактичну модель забезпечення емоційності навчання учнів початкових класів" [35].

Мета дослідження конкретизується в системі завдань дослідження, які є етапами її досягнення. Наприклад, М.М. Шпак у своїй роботі так визначає завдання дослідження:

"1. Проаналізувати стан досліджуваної проблеми у психолого-педагогічній літературі та педагогічному досвіді, уточнити сутність поняття "емоційність навчання".

2. Науково обґрунтувати дидактичні умови цілісного забезпечення емоційності навчання молодших школярів і реалізувати їх у відповідній методиці.

3. Експериментально перевірити ефективність запропонованої методики в навчально-виховному процесі школи першого ступеня.

4. Розробити методичні рекомендації для вчителів початкових класів та студентів з проблеми забезпечення емоційності навчання молодших школярів" [35].

6. Визначте об'єкт і предмет дослідження.

"Об'єкт дослідження – це процес або явище, що породжує проблемну ситуацію й обране для вивчення" [5, с. 31].

Об'єкт дослідження у педагогіці та психології – це певний процес або явище, яке існує незалежно від суб'єкта пізнання і на яке спрямована увага дослідника [7, с. 55].

Предмет дослідження міститься в межах об'єкта. У предметі дослідження фіксується та властивість чи відношення в об'єкті, яке в даному випадку підлягає глибокому спеціальному вивченню [7, с. 55].

Об'єкт і предмет дослідження співвідносяться між собою як загальне і часткове. В об'єкті виділяється та його частина, яка є предметом дослідження. Саме на нього і спрямована основна увага дослідника, оскільки предмет дослідження визначає тему роботи, що виноситься на титульний аркуш як її назва [5, с. 31].

Наприклад, М.М. Шпак у своїй роботі так визначає об'єкт і предмет дослідження: об'єкт дослідження – "процес навчання в початкових класах" [35], предмет дослідження – "дидактичні умови забезпечення емоційності навчання молодших школярів" [35].

7. Сформулюйте гіпотезу дослідження.

Гіпотеза дослідження – це науково обґрунтоване припущення про шляхи, способи і результати вирішення поставлених завдань [7, с. 66-67]. Гіпотеза – це припущення, яке потребує доведення або спростування.

Учені виділяють різні види гіпотез. Зокрема, їх класифікують за різними критеріями (існує понад 5 класифікацій гіпотез). Розглянемо дві з них.

За логічною структурою виділяють:

- гіпотези, що мають лінійний характер (коли висувається і перевіряється одне припущення);
- гіпотези, що мають розгалужений характер (коли висувається і перевіряється кілька припущень) [7, с. 74].

За характером виділяють:

- гіпотези, що мають емпіричний характер (функціональна гіпотеза) (містить припущення про зв'язки між умовами, запропонованими заходами, змістом, технологіями, формами діяльності і результатами);

- гіпотези, що мають теоретичний характер (пояснювальна гіпотеза) (містить припущення про механізми досліджуваних зв'язків, їхні внутрішні закономірності) [7, с. 74].

Сформулювати гіпотезу можна по-різному (залежно від теми та змісту дослідження), а саме: "Якщо ..., то ..."; "... за умов: ..."; "..., якщо ..."; "... сприятиме ..." та ін.

Наприклад, у дисертаційному дослідженні М.М. Шпак гіпотезу дослідження сформульовано так: "якість засвоєння знань учнів початкових класів істотно підвищиться, якщо забезпечити педагогічний вплив на емоційність процесу навчання, що передбачає:

- емоційне збагачення змісту навчального матеріалу;
- використання методів і прийомів навчання з урахуванням їх "емоційного ефекту";
- створення емоційно-позитивного фону навчання;
- здійснення індивідуального підходу до учнів" [35].

Згідно з останніми вимогами до дисертаційних досліджень гіпотеза не є обов'язковою [5]. Однак більшість учених вважають, що у дослідженнях, які містять педагогічний експеримент, варто сформулювати гіпотезу дослідження. Оскільки проведення експериментального дослідження неможливе без висунення гіпотези (припущення) та її експериментальної перевірки.

8. Вкажіть методи науково-педагогічного дослідження, за допомогою яких Ви плануєте досягти мети та вирішити завдання дослідження. Визначте теоретичні й емпіричні методи наукового дослідження та вкажіть, на якому етапі дослідження і з якою метою Ви будете використовувати той чи інший метод дослідження. Класифікацію методів науково-педагогічного дослідження подано у додатку Г.

9. Оформіть план-проспект дослідження відповідно до вимог (див. додаток Д).

10. Продумайте захист плану-проспекту гіпотетичного наукового дослідження.

Який матеріал Ви включите у свою доповідь? Які питання можуть виникнути у студентів та викладача щодо Вашого дослідження? Як Ви будете відповідати на ці питання?

ТЕМАТИКА РЕФЕРАТІВ
з курсу "Основи науково-педагогічних досліджень"
для студентів III курсу
денної та заочної форм навчання

1. Науково-дослідницька діяльність учителя початкової школи.
2. Методологія педагогічного дослідження.
3. Зв'язок курсу "Основи науково-педагогічних досліджень" з іншими навчальними дисциплінами.
4. Класифікація методів наукового дослідження.
5. Види наукових досліджень.
6. Етапи науково-педагогічного дослідження.
7. Вибір теми наукового дослідження.
8. Види гіпотез.
9. Учитель початкових класів як дослідник педагогічного процесу.
10. Педагогічна діагностика в роботі вчителя сучасної початкової школи.
11. Особливості здійснення педагогічного експерименту в початкових класах.
12. Спостереження як метод педагогічного дослідження.
13. Види опитування.
14. Види тестів.
15. Національна академія наук України як головний науковий заклад.
16. Історія Національної академії наук України.
17. Національна академія педагогічних наук України.
18. Атестаційно-кваліфікаційна система наукових працівників.
19. Аспірантура як основна форма підготовки кандидатів наук в Україні.
20. Написання та захист кандидатської дисертації.
21. Вивчення й узагальнення передового педагогічного досвіду.
22. Використання передового педагогічного досвіду.
23. Аналіз і оформлення результатів наукового дослідження.
24. Кількісний і якісний аналіз результатів експериментального дослідження.
25. Вимоги до написання курсових і дипломних (ОКР "бакалавр", "спеціаліст", "магістр") робіт.

ПИТАННЯ ДО ЗАЛІКУ
з курсу "Основи науково-педагогічних досліджень"
для студентів III курсу
денної та заочної форм навчання

1. Мета і завдання курсу "Основи науково-педагогічних досліджень". Зв'язок курсу з іншими навчальними предметами.
2. Методологія як вчення про методи пізнання і перетворення дійсності. Види методології.
3. Метод науково-педагогічного дослідження. Класифікація методів наукового дослідження.
4. Загальна характеристика теоретичних методів наукового дослідження.
5. Метод вивчення літератури та інших джерел.
6. Методи теоретичного аналізу та синтезу.
7. Методи абстрагування та конкретизації.
8. Метод моделювання. Ідеалізація як вид моделювання.
9. Загальна характеристика емпіричних методів наукового дослідження.
10. Метод бесіди. Особливості проведення та фіксування її результатів.
11. Метод спостереження. Суттєві ознаки спостереження. Види спостережень.
12. Метод опитування. Форми опитування. Інтерв'ю. Переваги та недоліки інтерв'ю.
13. Анкетування. Переваги та недоліки анкетування. Типи анкет.
14. Метод тестування. Види тестів. Надійність і валідність тесту.
15. Метод експертних оцінок. Метод вивчення процесу і продуктів діяльності.
16. Педагогічний експеримент. Суттєві ознаки педагогічного експерименту. Види педагогічного експерименту.
17. Констатувальний етап педагогічного експерименту як комплексний метод наукового дослідження. Обробка результатів і особливості проведення констатувального етапу педагогічного експерименту в початковій школі.
18. Розроблення та проведення формувального експерименту. Кількісний та якісний аналіз його результатів.
19. Фундаментальні та прикладні наукові дослідження.
20. Організаційна структура наукових досліджень в Україні. Вища атестаційна комісія України як державний орган, що здійснює атестацію наукових кадрів вищої кваліфікації.
21. Національна академія наук України як вища наукова установа. Наукові установи НАН України. Галузеві академії наук.

22. Національна академія педагогічних наук України як вища наукова установа з проблем освіти, педагогіки і психології. Наукові установи НАПН України.
23. Атестаційно-кваліфікаційна система наукових працівників. Наукові ступені та вчені звання. Аспірантура як основна форма підготовки кандидатів наук в Україні.
24. Вивчення та використання педагогічного досвіду.
25. Поняття теми в науковому дослідженні. Особливості формулювання теми дослідження.
26. Мета і завдання дослідження. Особливості визначення мети і завдань дослідження у педагогічних дослідженнях.
27. Об'єкт і предмет дослідження. Особливості визначення об'єкта і предмета дослідження у педагогіці.
28. Гіпотеза дослідження. Види гіпотез. Особливості формулювання гіпотези у дослідженнях з педагогічних наук.
29. Основні етапи педагогічного дослідження.
30. Характеристика основних розділів наукової праці. Курсова робота. Дипломна робота (ОКР "бакалавр", "спеціаліст", "магістр"). Вимоги до оформлення педагогічного дослідження. Вимоги до виконання, змісту та оформлення схем, таблиць, малюнків. Особливості ведення бібліографії. Оформлення додатків.

ДОДАТКИ

Додаток А

Орієнтовна тематика курсових робіт для роботи в групах

*(до практичного заняття №4 для студентів денної форми навчання;
до практичного заняття №2 для студентів заочної форми навчання)*

1. Розвиток логічного мислення молодших школярів у процесі навчання.
2. Методи екологічного виховання молодших школярів.
3. Система творчих завдань для розвитку вміння переносити знання в нову ситуацію.
4. Методи стимулювання пізнавальної активності учнів на уроці.
5. Розвиток творчих здібностей учнів початкової школи.
6. Розвиток спостережливості молодших школярів.
7. Використання дидактичних ігор на уроках української мови (математики, читання та ін.) в початковій школі.
8. Особливості організації навчально-виховного процесу з учнями шестирічного віку.
9. Розвиток комунікативних умінь учнів початкової школи.
10. Естетичне виховання молодших школярів.
11. Особливості організації самостійної роботи учнів в умовах малокомплектної школи.
12. Використання інтерактивних технологій навчання в початковій школі.
13. Педагогічні умови стимулювання навчальної мотивації молодших школярів.
14. В.О. Сухомлинський про вчителя початкової школи.
15. Педагогічні погляди Г.С. Сковороди.

Завдання: відповідно до обраної теми визначити науково-категоріальний апарат дослідження (мету, завдання, об'єкт, предмет, гіпотезу дослідження); вказати, які методи дослідження можуть бути використані під час написання цієї курсової роботи.

Додаток Б

Анкета

для виявлення рівня сформованості готовності
майбутнього вчителя до розвитку художньо-творчих здібностей
молодших школярів
(для студентів IV курсу)

Шановний майбутній учитель!

Просимо Вас відповісти на запитання, обравши саме той варіант відповіді, який найбільш адекватно віддзеркалює Вашу думку.

1. Під час вивчення яких навчальних предметів Ви зустрічались з такими поняттями: "творчість", "творчі здібності", "художньо-творчі здібності"?
  - а) історія педагогіки;
  - б) вступ до спеціальності;
  - в) трудове навчання з практикумом;
  - г) загальні основи педагогіки;
  - д) загальна психологія.
2. Яке значення має розвиток художньо-творчих здібностей молодших школярів?
  - а) сприяє гармонійному розвитку особистості;
  - б) сприяє розвитку загальних творчих здібностей школярів;
  - в) не має ніякого значення.
3. Яке твердження, на Ваш погляд, є справедливим?
  - а) обдарованих дітей у класі дуже мало, тому розвивати художньо-творчі здібності таких учнів слід у позаурочний час, а на уроці – навчати дітей виключно графічної грамоти;
  - б) обдарованою є кожна нормальна дитина, тому вчителю слід створювати сприятливі умови для розвитку художньо-творчих здібностей кожного учня на кожному уроці образотворчого мистецтва.
4. Чи погоджуєтесь Ви з тим, що обов'язковими складовими структури уроку образотворчого мистецтва повинні бути: сприймання, формування творчого задуму, посилене творче втілення цього задуму?
  - а) так;
  - б) ні.
5. У якому із трьох аспектів художньо-творчого розвитку учнів Ви проводили більшість уроків під час проходження педагогічної практики?
  - а) реальному;
  - б) декоративному;
  - в) виражальному.

6. Як Ви оцінюєте значення практичних умінь і навичок для розвитку художньо-творчих здібностей молодших школярів?
- а) уміння і навички є головним показником рівня розвитку художньо-творчих здібностей учнів;
  - б) уміння і навички необхідні як засіб розвитку художньо-творчих здібностей учнів і відіграють виключно службову роль.
7. Чи можна робити висновки про рівень розвитку художньо-творчих здібностей учня за його роботами?
- а) так;
  - б) ні.
8. Що, на Ваш погляд, є показником достатнього рівня розвитку художньо-творчих здібностей учня?
- а) графічна грамотність виконання роботи;
  - б) посилене створення учнем художнього образу шляхом вираження в роботі власних емоцій, почуттів, естетичних переживань та думок.
9. Як часто у Вас виникали труднощі в оцінюванні робіт учнів під час проходження педагогічної практики?
- а) часто;
  - б) іноді;
  - в) ніколи.
10. Як Ви здійснювали оцінювання робіт учнів?
- а) самостійно, без аналізу роботи;
  - б) самостійно, з подальшим усним аналізом роботи;
  - в) спільно з учнями, з колективним аналізом кожної роботи.
11. Які педагогічні умови, на Ваш погляд, сприяють розвитку художньо-творчих здібностей молодших школярів?
- а) демонстрування вчителем чіткої послідовності виконання роботи;
  - б) виконання колективної творчої роботи учнями;
  - в) використання різноманітних художніх матеріалів і технік;
  - г) створення відповідного до теми уроку емоційного настрою учнів;
  - д) використання ігрових, казкових фрагментів;
  - е) контроль вчителя за дотриманням учнями встановленої послідовності виконання роботи;
  - є) використання на уроках образотворчого мистецтва інших видів мистецтва (художнього слова, музики, елементів театрального дійства, кінофрагментів).
12. Як Ви вважаєте, інтеграція уроків образотворчого мистецтва з іншими уроками сприятиме розвитку художньо-творчих здібностей молодших школярів?
- а) ні, це тільки заважатиме учням в оволодінні уміннями та навичками;
  - б) так.

13. Чи проводили Ви під час педагогічної практики інтегровані уроки образотворчого мистецтва з
- а) музикою;
  - б) трудовим навчанням;
  - в) читанням;
  - г) українською мовою;
  - д) математикою;
  - е) не проводив жодного інтегрованого уроку.
14. Чи впливає рівень розвитку художньо-творчих здібностей учителя на розвиток відповідних здібностей його учнів?
- а) так, впливає, бо творчу особистість може виховати лише творчий учитель;
  - б) ні, не впливає, бо творчий розвиток учнів залежить виключно від задатків самих учнів.
15. Як Ви оцінюєте ступінь сформованості своїх художньо-творчих здібностей?
- а) високий;   б) середній;   в) низький.
16. Чи вважаєте Ви, що вчитель початкової школи повинен постійно працювати у напрямку власного самовдосконалення?
- а) так, оскільки професія вчителя передбачає постійного самовдосконалення;
  - б) ні, всі необхідні знання я отримаю в процесі фахової підготовки під час навчання у ВНЗ.
17. Як Ви здійснюєте самоосвітню діяльність?
- а) читаю додаткову літературу зі спеціальності;
  - б) читаю літературу, рекомендовану викладачами;
  - в) читаю тільки основну літературу з фахових дисциплін.
18. Оцініть ступінь Вашої готовності до розвитку художньо-творчих здібностей молодших школярів.
- а) високий;   б) достатній;   в) середній;   г) низький.

Дякуємо за співпрацю!

Додаток В

Зразок оформлення титульної сторінки плану-проспекту гіпотетичного наукового дослідження

Чернігівський національний педагогічний університет імені Т.Г.Шевченка

Кафедра дошкільної та початкової освіти

Шевченко Катерина Петрівна,
студентка 37 групи
факультету початкового навчання

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

План-проспект гіпотетичного наукового дослідження

Науковий керівник:
Іванова Вікторія Петрівна,
кандидат педагогічних наук, доцент

Чернігів

2011

Додаток Г

Методи науково-педагогічних досліджень

Теоретичні	Емпіричні
1. Вивчення літератури та інших джерел.	1. Спостереження. Види спостереження: а) за ознакою часової організації: <ul style="list-style-type: none"> – безперервне; – дискретне; б) за обсягом: <ul style="list-style-type: none"> – широке; – вузькопредметне; в) за типом зв'язку спостерігача і спостережуваного: <ul style="list-style-type: none"> – включене; – невключене.
2. Метод теоретичного аналізу і синтезу.	2. Бесіда.
3. Метод абстрагування.	3. Опитування. Види опитування: <ul style="list-style-type: none"> – інтерв'ю (усне опитування); – анкетування (письмове опитування).
4. Метод конкретизації.	4. Тестування. Види тестів: <ul style="list-style-type: none"> – тести здібностей; – тести досягнень; – тести особистісні.
5. Метод моделювання.	5. Вивчення процесу і продуктів діяльності.
	6. Метод експертних оцінок.
	7. Педагогічний експеримент. Види педагогічного експерименту: а) за умовами проведення: <ul style="list-style-type: none"> – лабораторний; – природний; б) за ознакою мети: <ul style="list-style-type: none"> – констатувальний; – формувальний.

Складено на основі [7].

Додаток Д

Вимоги до оформлення наукового дослідження

Обсяг основного тексту курсової роботи з педагогіки, психології, фахових методик початкової освіти має складати 30-35 стор. друкованого тексту. Обсяг основного тексту дипломної роботи ОКР "бакалавр" повинен складати 40-50 стор., ОКР "спеціаліст" 60-70 стор., ОКР "магістр" 80-90 стор. друкованого тексту [11]. До основного обсягу роботи не входять список використаних джерел, додатки, таблиці та рисунки, які повністю займають площу сторінки [5, с. 35].

Текст курсової роботи потрібно друкувати шрифтом Times New Roman розміру 14 з інтервалом 1,5. Поля повинні бути таких розмірів: праве – 1-1,5 см, ліве – 2,5-3 см, верхнє – 2 см, нижнє – 2 см.

Нумерація сторінок здійснюється в правому верхньому кутку. Титульна сторінка та сторінка, на якій подано зміст роботи, не нумеруються. Нумерація починається з 3 сторінки, на якій починається вступ.

Заголовки структурних частин наукової праці "ЗМІСТ", "ВСТУП", "РОЗДІЛ", "ВИСНОВКИ", "СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ", "ДОДАТКИ" друкують великими літерами, жирним шрифтом, симетрично до набору. Заголовки підрозділів друкують маленькими літерами (крім першої великої), жирним шрифтом з абзацного відступу в підбір до тексту. Крапку в кінці заголовка не ставлять [5, с. 35].

Кожну структурну частину роботи треба починати з наступного аркуша, крім підрозділів.

Номер розділу ставлять після слова "РОЗДІЛ", наприклад, "Розділ 1". Після номера розділу крапку не ставлять, а заголовок розділу друкують з нового рядка. Підрозділи нумерують у межах кожного розділу, наприклад, "2.3." (третій підрозділ другого розділу). Потім у тому ж рядку друкують заголовок підрозділу, після якого крапку не ставлять [5, с. 35].

Посилання в тексті роботи слід зазначати порядковим номером за переліком посилань, виділеним двома квадратними дужками, наприклад, у праці [19]. Якщо Ви одночасно посилаєтесь на кілька праць, то це слід зазначати так "у працях [3; 11; 28]". Якщо потрібно зробити посилання на конкретну сторінку праці, то у квадратних дужках зазначається номер джерела і сторінка, наприклад, [12, с. 48] (посилання на с. 48 літературного джерела за номером 12). Якщо Ви цитуєте текст (точно відтворюєте його), то цитату необхідно взяти в лапки, після яких у квадратних дужках зазначається номер джерела і сторінка, наприклад, " ... " [20, с. 254]. [5, с. 40].

Ілюстрації і таблиці необхідно подавати в роботі безпосередньо після тексту, де вони згадані вперше, або на наступній сторінці. Ілюстрації позначають словом "Рис." ("Мал.") і нумерують послідовно в межах розділу [5, с. 36]. Наприклад, "Мал. 2.4." (четвертий рисунок другого

розділу). Таблиці нумерують послідовно в межах розділу. У правому верхньому куті над відповідним заголовком таблиці друкують "Таблиця" і зазначають її номер [5, с. 36]. Наприклад, "Таблиця 1.3." (третя таблиця першого розділу). Заголовок таблиці друкують симетрично до тексту з великої літери, жирним шрифтом. Наприклад:

Таблиця 1.3

Назва таблиці

У списку використаних джерел джерела подають двома способами: у порядку появи посилань у тексті, у алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків [5, с. 42].

Наведемо приклади оформлення літературних джерел.

Книги

один автор:

Гончаренко С.У. Український педагогічний словник / С.У. Гончаренко. – К.: Либідь, 1997. – 376 с.

два автори:

Кульчицкая Е.И. Диагностика творческих способностей детей / Е.И. Кульчицкая, Н.И. Литвинова. – К.: Укр. дом "Знание" Украины, 1996. – 66 с.

три і більше авторів:

Освітні технології: навч.-метод. посіб. / О.М. Пехота, А.З. Кіктенко, О.М. Любарська та ін.; заг. ред. О.М. Пехоти. – К.: А.С.К., 2002. – 255 с.

без автора:

Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: бібліотека з освітньої політики / під заг. ред. О.В. Овчарук. – К.: К.І.С., 2004. – 112 с.

Матеріали конференцій

Коваль Л.В. Проблема технологічної готовності майбутнього вчителя початкової школи / Л.В.Коваль // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова: [зб. наук. праць]. – К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2004. – Вип. 1. – С. 51-57. – (Серія 17: "Теорія і практика навчання і виховання").

Дисертації

Лавроненко О.М. Виховання в учнів початкових класів гуманістичних цінностей у позаурочній діяльності: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Лавроненко Олена Миколаївна. – К., 2008. – 256 с.

Автореферати дисертацій

Коржова Л.С. Формування готовності майбутніх учителів початкових класів до проведення педагогічних досліджень : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04. "Теорія і методика професійної освіти" / Л.С. Коржова. – Кривий Ріг, 2002. – 22 [1] с.

Частина книги, періодичного продовжуваного видання

Сухомлинський В.О. Сто порад учителю // Вибрані твори: в 5-ти т. / В.О.Сухомлинський. – К.: Рад. школа, 1976. – Т.2. – С. 419-654.

Моляко В.О. Творчий потенціал людини як психологічна проблема / В.О. Моляко // Обдарована дитина. – 2005. – №6. – С. 2-9.

Додатки оформлюються як продовження роботи або у вигляді окремої частини (в окремій папці). Додатки розміщують у порядку появи посилань у тексті. Додаток повинен мати заголовок, який друкують угорі маленькими літерами з першої великої симетрично відносно тексту. Посередині рядка перед заголовком друкують слово "Додаток" і велику літеру, що позначає додаток. Додатки позначають великими літерами української абетки. Наприклад, "Додаток А", "Додаток Б" і т.д. Один додаток позначають як додаток А [5, с. 42].

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	3
РОЗДІЛ I. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ "ОСНОВИ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ"	5
РОЗДІЛ II. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КУРСУ "ОСНОВИ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ"	16
Лекційний курс.....	16
Практичний курс	21
Критерії оцінювання знань та умінь студентів з курсу	34
Методичні рекомендації до виконання самостійної роботи	37
Тематика рефератів	43
Питання до заліку	44
ДОДАТКИ	46

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ВИДАННЯ

ЛИМАР
Юлія Михайлівна

ОСНОВИ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ :
навчально-методичний посібник
для студентів спеціальності 6.010102 "Початкова освіта"

Технічний редактор	<i>О. Клімова</i>
Комп'ютерна верстка та макетування	<i>О. Клімова</i>
Комп'ютерний набір	<i>Ю. Лимар</i>

*Свідоцтво про державну реєстрацію
друкованого засобу масової інформації
серія КВ № 17500-6250 ПР від 16.11.2010 р.*

Підписано до друку 21.12.11 р. Формат 60 x 90 1/16.
Папір офсетний. Друк на різнографі.
Ум. друк. арк. 3,26. Обл.-вид. 2,21.
Наклад 350 прим. Зам. № 533.
Редакційно-видавничий відділ ЧНПУ імені Т.Г. Шевченка.
14013, вул. Гетьмана Полуботка, 53, к. 208.
Тел. 65-17-99.
chnpu.tipograf@gmail.com